

בעזהשי"ת

מים עמוקים עצה כלב איש ואיש תבונה יראה
סטריקור

עצה ותבונה

דברי תורה
מכ"ק מרן אדמו"ר זצלה"ה
'עומק לב'

שיעורים ושיחות קודש
מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
'מים עמוקים'
'דולה התבונה'

פרשת בחוקותי תשפ"ד

קובץ ק"ח

ערש"ק

פרשת בחוקותי

תשפ"ד

לתרומות והנצחות:

052-7620204

לקבלת הגליון בדוא"ל:

a609200101002@gmail.com

יו"ל ע"י

מכון
**זכור
לאברהם**
סטריקוב

רחוב דוד 32 ירושלים

ניתן להאזין לשיעורי

ב"ק מדרן אדמו"ר שליט"א

מדי ליל שישי בשידור חי

במערכת 'קול סטריקוב'

מס' 072-3371263 שלוחה 4.

כמו כן ניתן להאזין לאחר השיעור

ובן בקו שיעורי ב"ק מדרן

אדמו"ר שליט"א ב'קול הלשון'

מס' 073-2951269 שלוחה 1.

נדבת

הרה"ח ר' אלכסנדר חיים קנפלר שליט"א

לע"נ

בנו הרה"ר ישראל אברהם ז"ל

בן יבלחט"א ר' אלכסנדר חיים שליט"א

גלב"ע ר"ח סיון תש"ע

ת.ג.צ.ב.ה

בחוקותי

אִישׁ כִּי יִפְלֹא נֹדֵד בְּעֶרְבֹךְ נִפְשֶׁת לֹה' וְגו' (כו, ז).

יש לבאר סמיכות פרשה זו לפרשת הזרכות והקללות הקודמת לה, שזה דובר על כל מיני המצבים של עם ישראל, הן כשהיו עושים רצונו של מקום שאז יעמדו צדום המעלה והקצ"ה יגלה שכינתו עליהם כמו שנאמר (כו, יא-יז) "ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם, והתהלכתי בתוכם והייתי לכם לאלקים ואתם תהיו לי לעם", והן כאשר לא ילכו בדרך הישרה אשר אז יצאו עליהם כל העתידות הקשות והרעות, ככל האמור בפרשה, וצמצם כזה נראה כי איבדו צנ"י את מעלתם ועזם הקצ"ה לגמרי.

אבן צאמת מקרא מפורש אומר (שם, מד) "ואף גם זאת צהיותם צאריך אידיהם לא מאסתים ולא געלתים לכלתם להפר צריתי אתם כי אני ה' אלקיהם". והוא עניין ההצטחה שהוצטחו צנ"י

"עמו אנכי בצרה" (תהלים נא, טו), שכל המצבים הקשים נמצא עמנו הקצ"ה, וכמו שאמרו חז"ל במדרש (צמדצ"ר פ"ז ס"ח): "גלו למצרים שכינה עמהם, וכו', גלו לצבל שכינה עמהם, וכו', גלו לעילם שכינה עמהם, וכו', גלו לאדום שכינה עמהם", וכו'. וכן כתיב (תהלים נד, יד) "כי לא יטש ה' עמו".

ודבר זה נרמז ג"כ בפרשת ערכין, ששנינו צדין ערכין (ערכין יג:) "יש בערכין להקל ולהחמיר, כיצד אחד שהעריך את הנאה שבישראל ואת הכעור שבישראל נותן חמשים סלע, ואם אמר הרי דמיו עלי נותן את שוויו". היינו שאף שדמי המכוער פחותים, והאומר דמיו עליו משלם כפי שוויו, מ"מ צדין ערכין אין הצדל צין המכוער לנאה, וערך כולם שווה כפי הקצוץ בפרשה. וללמד זאת, שכן ישראל בכל מצב שהוא אינו מאבד את ערכו, יהיה מי שיהיה, וכמו שכתב הרמב"ם בהלכה זו (פ"א

מהל' ערכין ה"ח): "אחד המעריך את היפה הצריח ואחד המעריך את הכעור החולה, אפילו היה הנערך מוכה שחין או קומא או גדם ויש בו כל מוס, נותן לפי שניו כמו שכתוב בתורה", הרי בן ישראל אף שאין לו שום שוויות מ"מ הוא תמיד צר ערך (אבל לעניין נוכריים הוא פלוגתא דתנאי (שם) אם שייכי צדין ערכין).

ורמז יש בזה לעניין האמור, שצכל המצבים בהם יימצאו בני ישראל, ואף הקשים והנחותים ביותר, מ"מ אינם מאצדים את מעלתם, וצכל מקרה הם בעלי ערך וחשיבות, כי הקצ"ה נמצא עמהם תמיד, לא יעזבם ולא יטשם.

^אבגמרא מגיל'ה (לא): עזרא תיקן להן לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עלרת ושצמשה תורה קודם ר"ה.

ובטעמא דמילתא (מלצד מה דאיתא שם שזהו "כדי שתכלה השנה וקללותיה", ד"עלרת נמי ראש השנה היא"), י"ל שזהו הכנה לקבלת

התורה, כי הנה צקדר קבלת התורה מאלנו שהיה ע"י כפייה, כמו שאמרו בגמרא (שבת פח.) "ויתלצו בתחתית ההר" (שמות יט, יז), א"ר אצדימי צר חמא צר חסא מלמד שכפה הקצ"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קצורתכם".

ובמו כן ע"י שקוראים ולומדים את פרשה זו ומתצוננים צמה שכתוב צה השכר לשומרי מצוותיו והעונש לעוצרי רצונו, ומאמינים צכך, הרי זהו כפייה לקבל את התורה, וכעין מה שכפה עליהם הקצ"ה את ההר כגיגית, והוא הכנה לקבל התורה המתחדש צכל שנה ציו"ט שצועות.

והנה התוס' (שבת שם ד"ה כפה) כתבו וז"ל: "ואע"פ שכצר הקדימו נעשה לנשמע שמה יהיו חוזרים כשיראו האש הגדולה שיצאתה נשמתן". ויש לדקדק למה נקטו דווקא פרט זה שהקדימו נעשה לנשמע, והיה להם לומר צפשות, שכצר אמרו נעשה ונשמע.

ונראה דעיקר עניין הכפייה הוא לקיים את המלוות גם באופן שאין מצינים ואין משיגים, אבל כשהאדם מציין את התורה והמלוות והכל צרור אלול, במצב כזה לא נריך כפיית הר כגיגית, כי ההצנה שמציין נדקת ואמיתות התורה והמלוות היא עצמה כופה אותו לקיים. ולכן לא הקשו התוס' מלד עלם הקצלה של נעשה ונשמע, דזה מוצן שהורכו עדיין לכפייה על מציאות שלא תהיה השגה והצנה צרורה. אלא הקשו מלד ש'הקדימו' נעשה לנשמע, שהכוונה צזה כמצואר בכל הפה"ק ד'נשמע' היינו מלשון הצנה והשגה, שקיצלו לקיים את המלוות אף צלי שיצינו וישיגו את המלוות. וא"כ הרי גם צלי הכפיית הר כגיגית כצר קיצלו עליהם צני ישראל את התורה אף כלפי מצב כזה שלא תהיה להם השגה וצהירות, ומדוע נלרכה הכפיית הר כגיגית,

וע"ז תירצו דעדיין הורכה הכפיה, 'שמא יהיו חוזרים כשיראו האש הגדולה שינחתה נשמתן', והיינו כי צאמת לפני קצלת התורה קיצלו עליהם את התורה אף צלי השגה והצנה, אבל

צשעת מתן תורה צצני ישראל ראו הכל צחוש עד שהגיעו למדרגת נצואה ויותר מזה (זה"ק יתרו פג.), והיה קצלת התורה מלד זה שהצינו והשיגו את התורה, עתה אחר שהורגלו להשיג ולהציין את התורה, עלול היה להיווצר חיסרון צתמימות של קצלת התורה אף צלי הצנה והשגה, והיינו 'שמא יהיו חוזרים כשיראו האש הגדולה', שאחר שיקצלו התורה עם ההשגות והמחזות הגדולות אשר ראו עיניהם, יש חשש שיחזרו צהם מקצלתם באופן של הקדמת נעשה לנשמע. ולכן נלרך כפיית הר כגיגית שגם באופן שלא ישיגו ג"כ יקיימו את המלוות (ראה עד"ז צספה"ק צן פורת יוסף פר' ויש צשם הצעש"ט).

וזהו ג"כ תקנת עזרא לקרוא פרשת קללות קודם עזרת, שהוא כאמור עניין כפיה לפני מתן תורה, היינו לקבל את קיום התורה גם צלי השגות והצנות. וזהו שנאמר צתחילת הפרשה (כו, ג) "אם צחקתי תלכו", ופירש"י: "שתהיו עמלים צתורה", ועמל היינו כשאין את ההצנה והטעם צתורה כמו שכתב בישיבוח ישראל^ל (אות צ), שזאת נריך לקבל, ללמוד גם צלי הצנה והשגה.

דולה התבונה

עניין האהבה המסותרת למעשה בעבודת ה'

שיעור בספה"ק לקוטי אמרים תניא

שיעור ליל שישי פרשת בהר תשפ"ד

הנשמה המשולה לנר מתעוררת לעבודת ה' בשמחה ע"י הנרות

כאמור, פרקים אלו, מפרק י"ח עד פרק כ"ה, הם המשך אחד הבא לבאר עניין נכבד בעבודת ה' – הוא עניין האהבה המסותרת בלב היהודי. וכפי שהתחיל בפרק י"ח בכך שכל יהודי, ואפילו הקל שבקלים מפושעי ישראל, יש לו, מירושת האבות הק', בחינה מסוימת מעשר ספירות הקדושות, אשר כל בחינה כזו מקושרת ומגיעה עד לאור אין סוף ב"ה, וממילא יש את שורש האמונה בה' בכל אחד ואחד מישראל, ודין גרמא שאף הקל שבקלים מוסר את נפשו על קדושת ה'.

ובפרק י"ט המשיך לבאר ב'תוספת ביאור באר היטב' את כח נשמת היהודי, שהיא בבחינת נר, כמאמר הכתוב (משלי כ, כז) "נר ה' נשמת אדם", כי כמו הנר שעניינו ותכונתו שעולה למעלה, והיינו שרוצה להידבק ולהיבטל בשורשו, יסוד האש שלמעלה, כך כל נשמה טבעה לבקש לעלות למעלה, להידבק ולהיבטל בשורשה, אור א"ס.

ומעתה יוקשה הייתכן שהרשעים עוברים עבירות המרחיקים אותם מדביקותם בה', וכלפי זה כתב התניא שיש בזה ב' בחינות, האחת, גלות הנפש, והיינו כלפי כוחות הנשמה הנמצאים בגוף שהם בגלות ומאסר, ועוד יש, בחינת שינה בנפש, והיא בחלק החכמה של הנשמה שאינה מצויה בפועל בגלות בגוף הגשמי, ומ"מ גם היא ישנה ואינה פועלת פעולתה כראוי. אכן כאשר מגיע לפני האדם ניסיון של כפירה בה'

אחד, אז הנשמה מתעוררת משנתה, כי אינה יכולה לסבול שהולכים לנתקה לגמרי ממקורה ושורשה, ולכן מתגבר ומוסר את נפשו כדי שלא לכפור בה'. וטרם נפנה להמשך דברי התניא, נקדים בשני הוספות נפלאות על העניין הנלמד.

האחד, כלפי השוואת הנשמה לנר - 'נר ה' נשמת אדם', הנה מצאנו בזה מאמר נפלא בספר כד הקמח לרבינו בחיי (עין צ"ח הכנסת) שמבאר שם עניין הדלקת נרות בבית הכנסת, וז"ל: "חייב אדם להדליק נרות בבית הכנסת, לפי שהמקום ההוא מיוחד לתפלה שהיא מפעולות הנשמה (- הנשמה היא המתפללת, וכמו שאמר הפייטן (סלימות י"ג מידות) "ונפשי שפכי כמים לבך", שהנשמה שופכת את לבה בתפילה), והנשמה נמשלה לנר, שכן אמר שלמה ע"ה (משלי יג, ט) 'אור צדיקים ישמח' (- וכן עולה מהכתוב שהביא התניא 'נר ה' נשמת אדם'), ועל כן הנשמה נהנית ושמחתה מרובה באותה האור ומתרחבת ומתפשטת באותה שמחה לפי שהאור מינה, וכל מין הוא מתקרב אל מינו ונהנה, ומתוך שמחתה עובדת את ה' יתברך בשמחה כי אין שלמות העבודה אלא בשמחה. ומכאן טעם להדלקת המנורה במשכן ובמקדש על דרך הפשט, ואע"פ שזה אור גופני ועצם הנשמה אור שכלי, מכל מקום מצינו כי נשמת האדם מתלבשת שמחה וחדוה לקראתו והיא מתעוררת בסבתו אל העבודה בשמחה".

העולה כי היות ונשמת האדם טבעה ותכונתה היא כנר הזה, המתנועע תמיד ושואף לעלות ולהיבטל בשורשו, לכן יש כח בנרות להשפיע על האדם שמחה בעבודת ה'. ומה מתאימים הדברים לעניין ל"ג בעומר הבעל"ט, שאחד מן המנהגים המפורסמים הנוהגים בו ביום הוא להדליק מדורה לכבוד רשב"י, ובוודאי מונחים וגנוזים בעניין זה סודות גדולים, אולם לפי האמור אפשר לבאר שהיות והנשמה שייכת לאור, לכן כאשר מתעורר כח נשמת רשב"י מדליקים לזה אור, ותמיד מדליקים נר קטן, אבל לכבוד נשמת רשב"י שהיא נשמה נשגבה ועילאית מדליקים אור גדול. מה גם שהרי ההשוואה בין הנשמה לאור הוא בזה ששניהם שואפים לעלות לשורשם ולהיבטל, וזהו בנשמה מכח האהבה המסותרת הבוררת בלבו, והנה רשב"י הוא שגילה והאיר כ"כ עניין אהבת ה', הן אהבת בנ"י אליו ית', והן אהבתו הנפלאה של הקב"ה לבנ"י, וממילא וודאי הדין נותן להבעיר מדורת אש גדולה המורה על השתוקקות

וכיסופי הנשמה לעלות ולהיבטל בשורשה. ולכן שמחים כל כך בעת ההדלקה, כי ע"י הדלקת האור מתעוררים לעבוד את ה' בשמחה, כדברי רבנו בחיי האמורים.

לא תמיד מתבוננים בזה, אלא יש הדלקה ורוקדים ושמחים סביבה, אבל כשמתבוננים בפנימיות הדבר אפשר להוציא מזה התעוררות גדולה לעבודת ה', להאיר ולעורר את האהבה המוסתרת שתבער כאש שלהבתי-ה. וכאמור אשר בוודאי מונחים בזה גם עניינים נעלים ונשגבים שאין לנו בהם השגה, אבל צריך להשתדל כשעומדים ע"י המדורה להדליק את הנשמה, ע"י שרואים את האש העולה למעלה ורוצה להיכלל ולהיבטל בשורשה, ומזה נתעורר גם אנו לנשמה אשר בקרבנו השואפת ג"כ לעלות ולהידבק בשורשה, וכך יש לצאת מהאי יומא דהילולא קדישא, עם שלהבת אש קודש בוערת ודולקת.

האהבה המוסתרת היא כגחלת שאפשר להבעירה לשלהבת ואפשר לכבותה

עוד בעניינינו, איתא בשם משמואל^א בפרשתנו על דברי המדרש (ויק"ר לג, א) "מוות וחיים ביד לשון" (משלי יט, כא), היתה לפנינו גחלת ונפח בה וביערה, רקק בה וכבת". ופירש המתנות כהונה, שכאשר מבעיר האדם את הגחלת, הרי מוות, כי הדליקה יכולה להזיק ולהמית, וכאשר האדם את הגחלת, הרי חיים, שלא תצא אש להזיק ולהמית, וזהו 'מוות וחיים ביד הלשון', בכח הנפיחה או הרקיקה היוצאים מפי האדם. אכן השם משמואל כותב (תרע"ד ד"ה צמד"ר): "ויש לפרש נמי להיפוך, והיינו שבכל איש ישראל יש גחלת הבוערת באהבת ה' כמ"ש (סיה"ט ט, ו) 'רשפי' רשפי אש שלהבתי-ה' (- אין זו מדרגה נשגבה, אלא זהו המציאות הקיימת אצל כל יהודי), אלא שאהבות חיצוניות סובבות אותה מכל צד והיא נטמנה במעמקי הלב והיא נקראת אהבה מוסתרת ונעשית עמומה, וצריכה להתעורר ולהלהיב אותה. וזהו 'נפח בה וביערה' הרי טובה, 'רקק בה וכבת' הרי רעה, היינו כי רקיקה היא דרך בזיון ואין לך המכבה את שביב אש הקדושה כמו המכנים בו הרהורים רעים למאס בדבר של קדושה וכמו שכתוב (כו, טו) 'ואם בחקותי תמאסו' 'מואס באחרים העושים' (רש"י), כדרכם של פריצי עמנו בזמנינו אלה הלוא בספרותם קורא אני עליהם 'ס"מ רכב על נחש הקדמוני'

(פרד"א פרק יג), עתה רכב על נחשים צפעונים אלו והם שלוחי התופת אוי לי מקולמוסם אוי לי מלחישתם, והיא הרקיקה בגחלת הישראלי, איש אשר עוד בו דופק עורק אחד יחוס לנפשו ויצילה מבאר שחת ויאסור איסר על נפשו לבלי הבט בהם ולא ישמע את הברותיהם ועל מה שעבר והוא רחום יכפר עון".

בזמנו היו אלו ה'ביכער' של המשכילים, והעיתונים מלאי ליצנות וזלזול בגלוי כנגד כל דבר שבקדושה ונגד יהודים יראים ושלמים, ולעומת זאת הגדילו והחשיבו את ההשכלה ואת המלומדים בחכמות חיצוניות ובתרבות הגויים. ומאז ועד היום היו כמה גלגולים של תופעה זו, ופריצי עמנו פשטו צורה ולבשו צורה, והיום כבר יש לדאבוננו אף כאלו הנקראים 'חרדים', שמוציאים כתבי עת וספרים, ולא רק חומר קריאה אלא גם באופן של שמיעה, אשר כל צורת הכתיבה והדיבור הוא באופן של 'מואס באחרים העושים', זלזול בכל הקדוש והיקר, ומחשיבים דברים אחרים שאינם תורה ומצוות.

וזעקת השם משמואל יוצאת גם בזמנינו, הלא דבר זה הוא הרקיקה בגחלת הפנימית, חוסו לנפשכם והצילוהו מבאר שחת. כאשר אנו עוסקים בעניין האהבה המסותרת, הלא יש לנו לקבל על עצמנו, לכל הפחות להיזהר שלא לכבות את נר ה' שבקרבתנו, ולא לקחת לידיים דברים כאלו העלולים לגרום ל'רקק בה וכבת'. 'ועל מה שעבר – והוא רחום יכפר עון', אבל על העתיד יש להישמר ולהיזהר.

במקום אחר בפרשתנו (תרפ"א, ד"ה צמד"ד) ביאר דברי המדרש על דרך הנ"ל – שהגחלת היא האהבה המסותרת, אולם פירש באופן אחר עניין הנפיחה והרקיקה, וז"ל: "כי בלב ישראל שורה אלקות כאש הטמונה בגחלת, וכענין שכתב חובת הלבבות (נהקדמה) בפסוק (משלי כ, ה) 'מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונות ידלנה' היינו שבכל לב איש יש עצה במציאות כמו מים שהם במציאות בבטן הארץ ואינו חסר אלא לדלות העצה כן היא נמי האלקות בלב ישראל, אבל היא טמונה והיא רק אהבה מוסתרת. 'נפח בה וביערה', כי מאן דנפח מתוכו נפח שהאיש שמתעורר בפנימיות הלב בתורה ותפלה הוא מבעיר את האש האלקית השוכנת בתוכו עד שיוצאת כמו שלהבת העולה מגחלת וכמ"ש 'רשפיה רשפי אש שלהבת-ה'. 'רקק בה וכבת' כי רקיקה הוא מחיצוניות הפה היינו שכל עסקו בתורה ותפילה הוא בקרירות ואינו בא מקרב איש

ולב עמוק אלא כמי שמוציא ריקה מפיו, אז האש האלקית העצורה בלבו היא הולכת וכבה".

נתנו לנו אש, היא האהבה המסותרת הבושרת מטבעה לעלות למעלה, ובידינו להבעירה יותר ויותר, וזאת כאשר לומדים ומתפללים מתוך פנימיות ועומק הלב, בהתעוררות ובהתלהבות, אולם כאשר הלימוד והתפילה הם מן השפה ולחוץ, ברפיון, כדי לצאת ידי חובה, זוהי הריקה המכבה את כח הנשמה.

עכ"פ, למדנו שעם כי שהאהבה המסותרת קיימת בקרב כל אחד ואחד בכל מצב, עלינו לעוררה ולהבעירה שתהפוך מגחלת לשלהבת, וחלילה לא להיפך – להחלישה ולכבותה.

כל הבריאה בטלה לאור ה' ומיוחדת בו בייחוד גמור

בעת נמשיך לפרקי התניא הבאים, והנה פרקים אלו הם עניין אחד ממש, והוא – איך כח זה שנמצא בנשמת היהודי, שבעת ניסיון של ע"ז אינו מוכן לוותר אלא מוסר נפשו למען שמו באהבה, שייך אצל כאו"א, שהרי בדרך כלל ועל פי רוב אין עומדים בפני ניסיונות קשים כאלו, אכן באמת, כפי שיבואר, דבר זה שייך בעבודת ה' התמידית ג"כ. ובפרקים הבאים, מבאר עניין זה באריכות לפרטי פרטים. ואנו לא נלמד את כל הפרקים בפנים, אלא נאמר את כל העניין המבואר בהם בקצרה, מהחל עד כלה.

בפרק כ' פותח: "והנה מודעת זאת לכל, כי מצות ואזהרת עבודה זרה, שהם שני דברות הראשונים 'אנכי' ו'לא יהיה לך' הם כללות כל התורה כולה" – היינו שהתרי"ג מצוות הם כולם פרטים משני דברות אלו שעניינים ייחוד ה' ואיסור עבודה זרה, והיינו – "כי דבור 'אנכי' כולל כל רמ"ח מצות עשה. ו'לא יהיה לך' כולל כל שם"ה מצות לא תעשה, ולכן שמענו 'אנכי' ו'לא יהיה לך' לבד מפי הגבורה במאורז"ל (מכות כג:). – דאיתא בגמרא שם: "דרש רבי שמלאי שש מאות ושלש עשרה מצות נאמרו לו למשה, שלש מאות ושישים וחמש לאוין כמנין ימות החמה ומאתים וארבעים ושמונה עשה כנגד איבריו של אדם, אמר רב המנונא מאי קרא 'תורה צוה לנו משה מורשה' (דברים לג, ד), 'תורה' בגימטריא שית מאה וחד סרי הוי, 'אנכי' ו'לא יהיה לך' מפי הגבורה שמענום". וזהו הטעם לכך שדווקא דברות אלו שמענו מפי הגבורה – "מפני שהם כללות התורה כולה".

וצריך להבין איך באמת נכלל כל התורה כולה בדברות אלו. ומבאר בהקדם עניין ייחוד ה' – וכאן כותב בקצרה אולם במקומות אחרים, כמו בשער היחוד והאמונה, מאריך יותר – וזאת על פי מה שאומרים (סדר קרננות) "אתה הוא עד שלא נברא העולם ואתה הוא משנברא העולם", שפירושו, כמו שלפני בריאת העולם היה הקב"ה לבדו, אחד יחיד ומיוחד, גם אחר שנברא העולם נשאר הקב"ה יחיד בעולמו. ואיך ייתכן דבר זה, הלא אנו רואים לעינינו סדר שלם של דומם צומח חי מדבר, המון יצורים וברואים לאין מספר, וא"כ איך הקב"ה הוא יחיד בעולם כפי שהיה קודם הבריאה.

אלא ביאור הדבר על פי משל לכח הדיבור שבאדם, שכאשר האדם מדבר – דיבורו בטל אליו, וכך כל מה שברא הקב"ה הלא המה בבחינת דיבורו יתברך, שהרי ב"עשרה מאמרות נברא העולם" (אבות ה, ט), וכל מה שנמצא בעולם הוא מאותם עשרה מאמרות, וממילא כמו שאצל האדם דיבורו בטל אליו, כך גם אצל הקב"ה הבריאה כולה שהיא בבחינת דיבורו, בטלה אצלו.

ובפרק כ"א מוסיף לבאר, שאין המשל דומה לנמשל לגמרי, כי חילוק גדול יש בין דיבור האדם לדיבורו של הקב"ה, וכפי שכותב שם: "והנה מדת הקב"ה שלא כמדת בשר ודם, שהאדם כשמדבר דבור הרי הבל הדיבור שבפיו הוא מורגש ונראה דבר בפני עצמו מובדל משרשו", שלפני כן היה הדיבור חלק בלתי נפרד מן האדם, ואחר שדיבר קיבל הדיבור מהות לעצמו, אמנם הוא בטל אל האדם, אבל הינו בעל מציאות מיוחדת, מציאות של דיבור (אכן המציאות הגשמית של הדיבור פורחת ונמוגה עם סיום הדיבור, אבל לדיבור יש כח ומשמעות, ולעתים פועל בדיבורו גדולות ונצורות, וכדברי התפארת שלמה (ויקרא ד"ה טז) שע"י דיבורו של אדם שאומר 'הרי זו עולה' נעשית הבהמה קודש קדשים אע"פ שהבהמה לא השתנתה במציאות והיא בעיניה כמו שהייתה, אלא שהדיבור שמוציא האדם הוא קודש קדשים והוא שחל על הבהמה ומקדישה, ומזה רואים כמה גדולה מעלת דיבור האדם וכוחו, והדיבור עצמו הוא מציאות הפועלת).

ואילו אצל הקב"ה "אין דבורו מובדל ממנו יתברך ח"ו, כי אין דבר חוץ ממנו ולית אתר פנוי מיניה, ולכן אין דבורו יתברך כדבורינו ח"ו – כמו שאין מחשבתו

כמחשבתינו כדכתיב (ישעיה נה, ט) 'כי לא מחשבותי מחשבותיכם', וכתיב (שם, ט) 'כן גבהו דרכי מדרכיכם' וגו'". ושלא כבמשל, אף אחר יציאת הדיבור מאתו יתברך, הוא עדיין חלק ממנו, ואינו נפרד מאתו.

ומסיים שם: "אך לגבי הקב"ה אין שום צמצום והסתר והעלם מסתיר ומעלים לפניו וכחשכה כאורה כדכתיב (מלכים קל"ט, יג) 'גם חשך לא יחשיך ממך' וגו', משום שאין הצמצומים והלבושים דבר נפרד ממנו יתברך ח"ו, אלא כהדין קמצא דלבושיה מיניה וביה, כמו שכתוב (דברים ז, לה) 'כי ה' הוא האלקים' וכמו שנתבאר במקום אחר" – ה' הוא מידת הרחמים ואלקים הוא מידת הדין, ומכל מקום אינם נפרדים זה מזה אלא כולם נכללים כאחד – "ולכן קמיה כולא כלא חשיב ממש".

עבודה זרה וכל כוחות הרע גם מקבלים חיותם מאור ה' אולם בבחינת 'אחוריים'

ובבן, למדנו שכל העולם כולו בטל אל הקב"ה, כי הוא כולו דיבורו יתברך, והדיבור בטל אל המדבר, וביותר אצל הקב"ה שדיבורו מיוחד עמו בתכלית הייחוד. כעת, בפרק כ"ב, מבאר מה שלעינינו נראה בריאה והמון יצורים רבים אף שבאמת כולם בטלים ומבוטלים אל הקב"ה, כי "כך הוא דרך ירידת והמשכת החיות לתחתונים בצמצומים רבים ועצומים מינים ממינים שונים להבראות מהם ברואים רבים מינים ממינים שונים".

ועד כדי כך, ש"גברו ועצמו הצמצומים והסתר פנים העליונים, עד שיוכלו להתהוות ולהבראות גם דברים טמאים וקליפות וסטרא אחרא ולקבל חיותם וקיומם מדבר ה' ורוח פיו ית' בהסתר פנים וירידת המדרגות", כך נבראו גם דברים שהם ממש היפך מסטרא דקדושה.

ומבאר שלכן נקראת העבודה זרה 'אלהים אחרים', ש'אחרים' מלשון 'אחוריים', היפך 'פנים', היינו יש השפעת אלוקות בדרך 'פנים' ויש השפעה בדרך 'אחוריים', וביאור הדבר על דרך משל למי שנותן מתנה לזולתו, שאם הלה הוא חברו ואוהבו, הרי הוא נותן לו את מתנתו מרצונו הטוב, ובסבר פנים יפות. אכן לעתים מוכרח לתת מתנה לשונאו, מחמת חשבונות שונים, ואז כמובן שאין בו שמחה וטוב לבב אלא כל הנתינה היא כמי שכפאו שד.

ובכמו כן הוא לעניין השפעת אלוקות המחיה את כוחות הרע, "שיניקתם וחיותם אינה מבחינת 'פנים' אלא מבחינת 'אחוריים' דקדושה. ופירוש 'אחוריים', כאדם הנותן דבר לשונאו שלא ברצונו, שמשליכו לו כלאחר כתפו כי מחזיר פניו ממנו משנאתו אותו, כך למעלה בחינת 'פנים' הוא פנימית הרצון העליון וחפצו האמיתי אשר חפץ ה' להשפיע חיות לכל הקרוב אליו מסטרא דקדושה, אבל הסטרא אחרא והטומאה היא תועבת ה' אשר שנא ואינו משפיע לה חיות מפנימית הרצון וחפצו האמיתי אשר חפץ בה ח"ו, כי אם 'כמאן דשדי בתר כתפוי' לשונאו שלא ברצונו רק כדי להעניש את הרשעים וליתן שכר טוב לצדיקים דאכפיינן לסטרא אחרא, וזה נקרא בחינת 'אחוריים' דרצון העליון ב"ה".

ובכן, גם דברים שהם היפך הרצון העליון, מקבלים חיותם וקיומם מאור א"ס, ואין שום דבר בכל העולם נפרד ממנו, אלא שבבחינות אלו אור ה' הוא בבחינת גלות, כיוון שאין ההשפעה באה מרצונו וחפצו האמיתי של הקב"ה, אלא היא מוכרחת לצורך קיום העולם.

שפע העולמות וחיותם תלוי בקיום התורה והמצוות

אחר הקדמה זו ממשיך בפרק כ"ג: "ועם כל הנ"ל יובן ויבואר היטב בתוספת ביאור מה שאמרו בזהר (ב, 5:) ד'אורייתא וקב"ה כולא חד', ובתיקונים (מיקון ל, עז). פירשו ד'רמ"ח פיקודין אינון רמ"ח אברין דמלכא', לפי שהמצות הן פנימיות רצון העליון וחפצו האמיתי המלוכש בכל העולמות העליונים ותחתונים להחיותם, כי כל חיותם ושפעם תלוי במעשה המצות של התחתונים כנודע" – שורות אלו צריכות ללוות אותנו בכל מהלך חיינו – כל בן ישראל, כאשר זוכה לקיים תורה ומצוות, הרי הוא משפיע חיות ושפע בכל העולמות, העליונים והתחתונים, כל מצוה שיהודי זוכה לעשות הרי הוא משפיע בכך שפע לכל העולמות, וזהו שאומרים בתפילה שלאחר ספירת העומר: "ועל ידי זה יושפע שפע רב לכל העולמות". בעצם זו מציאות קיימת שע"י קיום המצוות משפיעים שפע רב, ומה שצריך להתפלל על זה הוא כנראה משום שיש מדרגות רבות בהשפעה הבאה ע"י המצוות, ולכן מתפללים שיהיה השפע הבא מקיום המצוה בבחינת 'שפע רב'.

כאשר מתבוננים בזה, מתחדדת ההכרה בחסרון הגדול שיש בעובדה זו שלדאבוננו רבים מבני ישראל אינם שומרים תומ"צ כדבעי, שהרי כמה שפע וחיות חסר בעולם בעקבות כך, הלא הקב"ה ברא את כלל ישראל, על כל פרטי נפשותיהם, בתכלית זו שכל אחד יביא לעולם שפע וחיות אלוקי הנצרך לקיום העולמות, וכאשר יש יהודים שאינם ממלאים את תפקידם, חסר העולם שפע וחיות.

ומוסיף לבאר שם בפרטיות איך שכאשר בן ישראל מקיים מצוה הרי איבר זה שהוא מקיים בו את המצוה בטל לבחינת איבר זה ברמ"ח איברים דמלכא, ועוד יותר מזה הוא כאשר לומד תורה, שאז אין הוא רק בבחינת מרכבה לשכינה, אלא בבחינת ייחוד גמור עם א"ם ב"ה, שהרי הוא וחכמתו אחד הם.

ולפי זה כותב: "ומזה יוכל המשכיל להמשיך עליו יראה גדולה בעסקו בתורה, כשיתבונן איך שנפשו ולבושיה שבמוחו ובפיו הם מיוחדים ממש בתכלית היחוד ברצון העליון ואור א"ם ב"ה ממש המתגלה בהם". ובכך מבאר מאמר המושג (פסוק ג, יז) "אם אין חכמה אין יראה אם אין יראה אין חכמה", ותמוה איך אפשר להגיע לחכמה, הרי נצרכת הקדמת היראה והיא באה רק מכח החכמה, אלא דמיירי כאן בשני בחינות של יראה, ומדרגת היראה הפשוטה היא הקודמת לחכמה, אבל מדרגת היראה השלימה, היא באה רק אחר החכמה, והיינו ע"י שמתבונן בייחוד השלם שיש בין נפשו לבין אור א"ם.

בכל זה מבואר איך כל רמ"ח המצוות עשה הם נכללים ב'אנכי ה' אלקיך', שעניינו שאור ה' מחיה את כל העולמות, והרי ע"י קיום התורה והמצוות בטלים לאור א"ם.

גודל הפגם הנגרם ע"י חטאים ועוונות

עתה, בפרק כ"ד, מבאר עניין שם"ה ל"ת: "וזה לעומת זה הן שם"ה מצות לא תעשה דאורייתא וכל איסורי דרבנן, מאחר שהן נגד רצונו וחכמתו ית' והפכם ממש, הם נפרדים מיחודו ואחדותו ית' בתכלית הפירוד ממש כמו הסטרא אחרא והקליפה הנקראת עבודה זרה ו'אלהים אחרים' מחמת הסתר פנים של רצון העליון כנ"ל". לכן כל הלא תעשין נכללים ב'לא יהיה לך', כי כל עבירה היא בבחינת עבודה זרה ו'אחוריים', שפועלים בה כח מסוים שהוא נגד רצון ה'.

ומוסיף דבר מחריד ומבהיל, שאדם העובר עבירה הרי הוא גרוע יותר מהעבודה זרה עצמה, כי גם עובדי ע"ז לפי טעותם שחושבים שיש כוחות עליונים בע"ז, יודעים שבאמת מקור החיות והשפע הוא מהקב"ה, אלא שחושבים שהע"ז מקבלת כוחות לפעול בעצמה, וכידוע שקוראים להקב"ה "אלקא דאלהיא" (מנחות קי.). ובכן, גם בדעתם הכוזבת והמוטעית, הרי זה מגיע בסוף לביטול בהקב"ה, אבל "האדם העובר על רצונו ית' הוא גרוע ופחות הרבה מאד מהם"א וקליפה הנקראת ע"ז ואלהים אחרים והוא בתכלית הפירוד מיחודו ואחדותו של הקב"ה יותר ממנה וכאלו כופר באחדותו יותר ממנה ח"ו".

בעת מסיים את העניין, בבארו איך אחר כל הדברים האלו מסוגל היהודי לעבור על רצון ה': "ולכן אמרו רז"ל (סוטה ג.) על פסוק (צמדצו ה, יצ) 'כי תשטה אשתו', 'אין אדם עובר עבירה' וכו'" – "אלא אם כן נכנס בו רוח שטות" – "דאפילו אשה המנאפת שדעתה קלה, היתה מושלת ברוח תאותה לולי רוח שטות שבה המכסה ומסתיר ומעליה את האהבה מסותרת שבנפשה האלקית לדבקה באמונת ה' ויחודו ואחדותו ולא ליפרד ח"ו מאחדותו, אפילו נוטלים את נפשה ממנה לעבוד ע"ז ח"ו, ואפילו בהשתחואה לבדה בלי שום אמונה בלב כלל, וכל שכן לכבוש היצר ותאות הניאוף שהם יסורים קלים ממיתה ה' ישמרנו" – אלא שיש רוח שטות המסתיר ומעלים את כח הנשמה, וממילא נפתח הפתח להמרות את פי ה' ר"ל. ואימתי יורדת הסתרה והעלמה זו, כאשר מגיע ניסיון של כפירה ממש, אז מתגלה הנקודה הפנימית של הנשמה, כי אז מרגישה שעומדים לבטל את עניינה ומהותה מכל וכל, וכך מקבל האדם את הכוחות למסור את נפשו.

אכן "באמת לאמיתו, אפילו עבירה קלה הרי העוברה עובר על רצון העליון ב"ה והוא בתכלית הפירוד מיחודו ואחדותו ית' יותר מס"א וקליפה הנקראת 'אלהים אחרים' וע"ז ממש". ומוסיף שם בגודל הפגם הנורא שאדם עושה כשעובר עבירה שהוא "כמשל האוחז בראשו של מלך ומורידו למטה וטומן פניו בתוך בית הכסא מלא צואה שאין לך עלבון גדול מזה אפילו עושה כן לפי שעה שהקליפות וסטרא אחרא נקראים קיא צואה כגודע".

כל המצוות הם דרך להגיע לאמונה

הנקודה המרכזית העולה אחר כל אריכות הדברים, היא אפוא, שכאשר האדם מתבונן באהבה המסותרת שיש בו, ומתבונן שכל מה שעושה, אם מצוה או חלילה עבירה, נכלל ב'אנכי' ו'לא יהיה לך', והרי על 'אנכי' ו'לא יהיה לך' הוא בוודאי לא יוותר והוא מוכן למסור נפשו על כך, ממילא יתחזק בקיום כל פרטי המצוות, ובהירות מן העבירות, שהרי זה ממש אותו דבר כמו עבודה זרה, אלא שיש רוח שטות המעלימה עובדה זו, וצריך להשתדל ולהתאמץ לסלק את הרוח שטות. וכאשר נוסף ונלמד עוד בעניין זה בפרק כ"ה.

הנה מה תואמים הדברים בעמדנו לקראת ל"ג בעומר, והנה אין לנו באמת השגה מה הוא תורת רשב"י, דבר גדול ונשגב, שאנו רחוקים מאוד ממנו, אבל כל אחד יודע את הנקודה המרכזית בתורת הסוד שרשב"י גילה, שתכליתה למצוא את הנשמה של כל התורה, כי בתורת הנגלה אנו לומדים את כל פרטי המצוות והדינים למעשה, ואילו תורת הסוד מגלה לנו את נשמת המצוות ופנימיות עניינם. והנה כאן למדנו מהי נשמת התורה, שהיא 'אנכי' ו'לא יהיה לך', הכוללת את כל הרמ"ח מצוות עשה והשם"ה לא תעשה, והיא פנימיות ונשמתן, כי כל מצוה היא דרך להגיע ל'אנכי', וכל לא תעשה הוא פחד וזהירות מלהיכשל חלילה ב'לא יהיה לך', וזהו תכלית כל התרי"ג מצוות, וכדאיתא בגמרא (מכות נד.) "בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר (מזקוק ז' ד) 'וצדיק באמונתו יחיה'", שכל המצוות הם דרך להידבק באמונה הטהורה, בכל מצווה, ובכל הרחקה מעבירה, מתקשרים יותר בעניין האמונה.

ובכן יהי רצון שנוכל אכן לזכות לרשפי אש שלהבתי-ה, ל'נפח בה וביערה', שנוכל להגדיל את השלהבת ולהבעירה, אמן ואמן.

